

שלושה כתרים הם – עיון במסכת אבות פרק ד'

הרב ד"ר אהרן אדלר

1. משנה מסכת אבות פרק ד, משנה יג

רבי יהודה אומר הוי זהיר בתלמוד ששגגת תלמוד עולה זדון רבי שמעון אומר שלשה כתרים הם כתר תורה וכתר כהונה וכתר מלכות וכתר שם טוב עולה על גביהן:

2. ר' עובדיה מברטנורא מסכת אבות פרק ד משנה יג

שלושה כתרים הם - הכתובים בתורה, שחיבה התורה לנהוג בהם כבוד: כתר תורה - כתיב ביה (ויקרא י"ט) והדרת פני זקן, זה שקנה חכמה: כתר כהונה - כתיב ביה (שם כ"א) וקדשתו קדוש יהיה לך: כתר מלכות - כתיב ביה (דברים י"ז) שום תשים עליך מלך, שתהא אימתו עליך: וכתר שם טוב - מי שיש בידו מעשים טובים ושמעותו טובה מחמת מעשיו, לא מצינו לו כתר בתורה שיהיו חייבים לנהוג בו כבוד, והוא עולה על גבי כולן, שכל השלושה כתרים צריכים לו. שאם תלמיד חכם הוא וסני שומעניה שרי לבזויה. ואם כהן גדול הוא, אמרינן ביומא (דף ע"א ב) ייתון בני עממא לשלם דעבדין עובדי אהרן, ולא ייתון בני אהרן לשלם דלא עבדין עובדי אהרן. ואם מלך הוא, כתיב (שמות כ"ב) ונשיא בעמך לא תאור, בעושה מעשה עמך:

3. פירוש המשנה לרמב"ם מסכת אבות פרק ד משנה יג

אלו שלוש המעלות הגדולות ניתנו לאומה בעיקר חקיקת חוקיה, והן, הכהונה והמלכות והתורה. כהונה זכה בה אהרן, ומלכות זכה בה דוד, וכתר תורה מונח לכל, לכל מי שירצה להיות מוכתר בו. אמרו: שמא תאמר שזה הכתר פחות מהשנים? לא כן, אלא גדול הוא משניהם ובו יהיו השנים, שנאמר: +משלי ח טו - טז+ "בי מלכים ימלוכו... בי שרים ישורו". אבל כתר שם טוב הרי הוא מגיע מן התורה, רצוני לומר: לימודה ועשייתה, כי בזה יהיה השם הטוב האמיתי.

4. רמב"ם הלכות תלמוד תורה פרק ג, הלכה א

בשלושה כתרים נכתרו ישראל, כתר תורה וכתר כהונה וכתר מלכות, כתר כהונה זכה בו אהרן שנאמר והיתה לו ולזרעו אחריו ברית כהנת עולם, א כתר מלכות זכה בו דוד שנאמר זרעו לעולם יהיה וכסאו כשמש נגדי, כתר תורה הרי מונח ועומד ומוכן לכל ישראל, שנאמר תורה צוה לנו משה מורשה קהלת יעקב, כל מי שירצה יבא ויטול, שמא תאמר שאותם הכתרים גדולים מכתר תורה הרי הוא אומר בי מלכים ימלוכו ורוזנים יחוקקו צדק בי שרים ישורו, הא למדת שכתר תורה גדול משניהם.

5. הגהות מיימוניות הלכות תלמוד תורה פרק ג הלכה א

אבות דר' נתן, ובפרק בא לו הוא בלשון אחר אמר ר' יוחנן ג' זרין הן של מזבח ושל ארון ושל שלחן של מזבח זכה אהרן ונטלו של שלחן זכה דוד ונטלו של ארון עדיין מונח:

6. משנה מסכת גיטין פרק ה, משנה ח

ואלו דברים אמרו מפני דרכי שלום כהן קורא ראשון ואחריו לוי ואחריו ישראל מפני דרכי שלום

7. פירוש המשנה לרמב"ם מסכת גיטין פרק ה, משנה ח

דע שדבר זה המפורסם בכל מקום שיהא הכהן קורא בבית הכנסת ראשון בין שהיה תלמיד חכמים או עם ארץ, בין שהיה שם מי שגדול ממנו בחכמה או שלא היה, הרי הוא דבר שאין לו שום יסוד בתורה כלל, ולא נזכר דבר זה בתלמוד, ואינו הענין המכוון אליו בהלכה זו. ואני מתפלל מאד שגם אנשי "אלרום" נוהגים כן על אף היותם ניצולים ממגרעות המנהגות ומסברות האחרונים ותקנותיהם ואין אצלם אלא דברים המתאימים ללשונות התלמוד, ואיני יודע מאין בא להם הפגם הזה, אלא סדר הענין כפי שבא בקבלה הוא כמו שאבאר, הכהן קודם ללוי והלוי לישראל ואמר ה' וקדשתו כי את וכו', ובא בקבלה לכל דבר שבקדושה לפתוח ראשון ולברך ראשון ולטול מנה יפה ראשון. במה דברים אמורים כשלא היה שם גדול ממנו בחכמה כגון שהיו שם כהן ולוי וישראלים והיו כולם בדגה אחת בחכמה ולא היו גדולים זה מזה, אז חוזרים אחרי קדימת היחס, ומקדימין הכהן ואחריו הלוי ואחריו הישראל. ויבוא לך לשון זה בסוף הוריות אמרו אמתי בזמן שכולם שוין אבל אם היה ממזר תלמיד חכמים וכהן גדול עם הארץ ממזר תלמיד חכמים קודם לכל דבר.

8. רמב"ם הלכות תפילה ונשיאת כפים פרק יב, הלכה יח

בכל קריאה וקריאה מאלו כהן קורא ראשון ואחריו לוי ואחריו ישראל, ומנהג פשוט הוא היום שאפילו כהן עם הארץ קודם לקרות לפני חכם גדול ישראל